



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 120/2022-54

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Valeriou Haščákovou, Na Holom vrchu 2, Bratislava, proti postupu a upovedomeniu Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. VII/1 Gv 26/20/1000-71 z 15. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozhodnutím o neudelení predchádzajúceho súhlasu na telefonickú komunikáciu obvineného s jeho matkou (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) vyšetrovateľky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Prezídia policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry (ďalej len „národná kriminálna agentúra“) v trestnej veci vedenej pod ČVS: PPZ-72/NKA-BA2-2019 a postupom a upovedomením prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálnej prokuratúry“) č. k. VII/1 Gv 26/20/1000-71 z 15. marca 2021 (ďalej len „napadnuté upovedomenie“). Súčasne navrhuje, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 120/2022-13 z 3. marca 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia práv označených v bode 1 tohto nálezu postupom

a upovedomením prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v trestnej veci sťažovateľa bolo 1. decembra 2020 vznesené obvinenie [REDAKOVANÉ], sťažovateľovi a [REDAKOVANÉ] pre obzvlášť závažný zločin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 ods. 1 písm. a) a b) a ods. 4 písm. a) Trestného zákona a iných. Sťažovateľ bol 4. decembra 2020 vzatý do kolúznež väzby. Dňa 8. decembra 2020 požiadal v súlade so zákonom č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“) o možnosť uskutočniť telefonický hovor s viacerými osobami, okrem iných aj s jeho matkou [REDAKOVANÉ]. Dňa 30. decembra 2020 bol oboznámený s napadnutým rozhodnutím o neudelení predchádzajúceho súhlasu na telefonickú komunikáciu obvineného s inými osobami. Dňa 4. januára 2021 podal proti tomuto rozhodnutiu sťažnosť. Upovedomenie prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry, ktorý vyhodnotil jeho sťažnosť ako nedôvodnú a vzhľadom na skončenie väzby aj bezpredmetnú, mu bolo doručené 18. marca 2021. Teda po tom, čo bol 7. januára 2021 prepustený z väzby.

4. Prokurátor v prvom rade konštatoval, že sťažnosti vo veci neumožnenia telefonického alebo osobného kontaktu podľa zákona o výkone väzby sa vybavujú v právnom režime § 210 Trestného poriadku (s odkazom na sp. zn. 1 Tost 3/2021). Následne konštatoval, že obmedzenie vo vzťahu ku kolegom sťažovateľa bolo vykonané na zákonomnom podklade (§ 18, § 19 a § 21 zákona o výkone väzby) a sledovalo legitímny cieľ (účinné a objektívne vyšetrovanie závažnej trestnej činnosti). Dodal, že citované ustanovenia zákona nekladú na daný súhlas či nesúhlas žiadne ďalšie zákonné požiadavky. Ako nedôvodnú vyhodnotil námietku, že udelenie nesúhlasu malo mať formu uznesenia, že malo byť doručované právny zástupcom sťažovateľa. V aktuálnom štádiu trestného stíhania, keďže je sťažovateľ od 7. januára 2021 stíhaný na slobode, nie je možné postup vyšetrovateľky konvalidovať. Sťažnosť možno považovať za bezpredmetnú, keďže zásah nebol posúdený ako nezákonný, a preto nevidel dôvod na prijatie žiadneho prokurátorského opatrenia.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ napadol postup a rozhodnutie vyšetrovateľky národnej kriminálnej agentúry a postup a upovedomenie prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry ústavnou sťažnosťou argumentujúc, že a) počas celej doby výkonu väzby mu nebola umožnená žiadna forma kontaktu s jeho rodinnými príslušníkmi (s výnimkou právnej zástupkyne). Listy mu boli doručené v takých dlhých lehotách, že ich dostal týždne až mesiace po prepustení z väzby, osobné návštevy mu neboli dovolené. Za týchto podmienok mu namietaným postupom nebol umožnený ani jediný do úvahy prichádzajúci kontakt, telefonát s rodinnými príslušníkmi;

b) v napadnutom rozhodnutí vyšetrovateľky chýba zmienka o akýchkoľvek dôvodoch zamietnutia jeho žiadosti, a bol s ním oboznámený až tri týždne po podaní žiadosti;

c) na podporu svojich tvrdení uvádza príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) týkajúcu sa obmedzenia kontaktu s rodinou, ako aj rozsahu úvahy orgánov činných v trestnom konaní pri rozhodovaní o takomto obmedzení;

d) vo vzťahu k matke sťažovateľa neodôvodnil dozorujúci prokurátor spôsobilosť telefonickej konverzácie ohroziť účinné a objektívne vyšetrovanie s ohľadom na skutočnosť, že telefonát by podliehal monitoringu zo strany orgánov činných v trestnom konaní;

- e) zákaz telefonátu nebol nevyhnutný, resp. orgány nezdôvodnili jeho nevyhnutnosť. Dôvody odmietnutia považuje za vágne a paušálne;
- f) prietahy zo strany vyšetrovateľky ho vystavili extrémnej forme izolácie.

III.

Vyjadrenie generálnej prokuratúry a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie generálnej prokuratúry:

6. Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) v prvom rade poukázal na uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 427/2021-47 zo 7. septembra 2021, ktorým bola odmietnutá predchádzajúca ústavná sťažnosť sťažovateľa, pričom v predmetnej sťažnosti sa sťažovateľ opäť domáha vyslovenia iba akademického výroku bez toho, aby si uplatnil náhradu ujmy. Ďalej sa vyjadril k používaniu telefónu počas výkonu kolúznei väzby s odkazom na ustanovenia zákona o výkone väzby, na judikatúru ESLP a z nej vyplývajúce požiadavky na legalitu, legitimitu a proporcionalitu zásahu (obmedzenia kontaktu počas väzby), ako aj na Odporúčania Rec (2006)2 Výboru ministrov členským štátom o Európskych väzenských pravidlách, pričom podľa ich bodu 24.2 majú aj osobitné nariadené obmedzenia umožňovať prijateľnú minimálnu mieru kontaktu. Odkázal aj na Správu Európskeho výboru na zabránenie mučenia neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania pre vládu Slovenskej republiky z návštevy Slovenskej republiky 19. až 28. marca 2018 a na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody.

7. Prokurátor, ktorému sťažovateľ 4. januára 2021 adresoval svoju sťažnosť proti postupu vyšetrovateľky (ktorá však podľa generálneho prokurátora neprichádza do úvahy, a preto ju úrad špeciálnej prokuratúry vyhodnotil ako žiadosť o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 Trestného poriadku), už nemohol nesúhlas vyšetrovateľky nahradiť vlastným rozhodnutím, čomu bránilo prepustenie sťažovateľa z väzby na slobodu 7. januára 2021. Generálny prokurátor konštatuje, že k zásahu do práva sťažovateľa na súkromný a rodinný život, ktorý bol nezvratnej povahy, došlo, no bol vykonaný v súlade s § 21 ods. 1 zákona o výkone väzby (pričom pripúšťa, že aktuálna právna úprava nie je vyhovujúca a nezodpovedá medzinárodným požiadavkám). Pripravovaná novela zákona o výkone väzby reaguje na medzinárodné požiadavky a podľa dôvodovej správy budú môcť orgány činné v trestnom konaní obmedziť právo obvineného telefonovať len v mimoriadnych a odôvodnených prípadoch (v prípade stíhania blízkej osoby v tej istej trestnej veci alebo už preukázanej koluzivity na strane blízkej osoby). Zároveň vyšetrovateľka sledovala legitímny cieľ – predchádzanie trestnej činnosti a bezproblémové vyšetrovanie. Generálny prokurátor zdôraznil, že sťažovateľ mal právo podať novú žiadosť o poskytnutie súhlasu na telefonovanie, prípadne aj s uvedením iných osôb (čo aj urobil 5. januára 2021), čím sa jeho procesná situácia odlišuje od situácií sťažovateľov v rozhodnutiach ESLP, na ktoré v ústavnej sťažnosti odkazuje. Napriek tomu, že bol sťažovateľ počas výkonu väzby neprimerane obmedzený v telefonickom kontakte, toto obmedzenie bolo vykompenzované možnosťou byť v dennom kontakte s jeho manželkou, ktorá je jedným z jeho obhajcov.

III.2. Replika sťažovateľa:

8. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že mu nebol ozrejmenej legitímny cieľ, ktorý národná kriminálna agentúra obmedzením telefonického kontaktu sledovala. Ďalej prezentoval názor, že hlavným cieľom väzby bolo využiť obmedzenie jeho osobnej slobody ako nezákonný donucovací prostriedok k jeho spolupráci (aby bol kajúcnikom). V tejto súvislosti opisuje komunikáciu investičného riaditeľa [REDAKOVANÉ] s [REDAKOVANÉ]. Ďalej sa vyjadril k priebehu porád so svojou obhajkyňou (manželkou). Odkázal na uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 205/2021-17 z 11. mája 2021 v obdobnej veci, z ktorého vyplýva, že účinným prostriedkom ochrany jeho práv je § 210 Trestného poriadku. Doplnil, že žiadanie finančného zadosťučinenia nie je povinnosťou, ale právom sťažovateľa.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

9. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov a písomností predložených ústavnému súdu, ako aj s prihliadnutím na predmet konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie, resp. hlbšie objasnenie veci.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka, že k porušeniu označených práv sťažovateľa došlo tým, že úrad špeciálnej prokuratúry sťažovateľovi neposkytol žiadnu ochranu proti rozhodnutiu a postupu vyšetrovateľky národnej kriminálnej agentúry, ktorá bezdôvodne odmietla udeliť súhlas na telefonický kontakt sťažovateľa s jeho matkou.

11. V úvode považoval ústavný súd za vhodné pripomenúť svoj záver vyjadrený v uznesení o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie č. k. I. ÚS 120/2022-13 z 3. marca 2022 bode 12, že za účinný opravný prostriedok nápravy voči postupu orgánov činných v trestnom konaní v súvislosti s povoľovaním komunikácie s tretími osobami je považovaná sťažnosť, resp. žiadosť prokurátorovi podľa § 210 Trestného poriadku. Tento prostriedok nápravy je plne v súlade s čl. 13 dohovoru (porov. bod 42 nálezu č. k. III. ÚS 456/2021-40 z 10. februára 2022, m. m. bod 27 uznesenia č. k. I. ÚS 205/2021-17 z 11. mája 2021). Uvedené nebolo medzi sťažovateľom a odporcom sporné, čo vyplýva zo samotného napadnutého upovedomenia úradu špeciálnej prokuratúry, ako aj z vyjadrenia generálneho prokurátora k ústavnej sťažnosti.

12. Medzi účastníkmi konania pred ústavným súdom nebola sporná ani tá skutočnosť, že namietané obmedzenie telefonického kontaktu s matkou sťažovateľa predstavovalo zásah do práva sťažovateľa na súkromný a rodinný život, ktorý bol nezvratnej povahy, a hoci bol podľa generálneho prokurátora v súlade s § 21 ods. 1 zákona o výkone väzby, právna úprava je však nevyhovujúca a nezodpovedá medzinárodným požiadavkám. Opačný názor však prezentovali účastníci konania pred ústavným súdom na legitimitu zásahu, keď podľa sťažovateľa mu cieľ nikdy prezentovaný nebol, no generálny prokurátor uviedol, že vyšetrovateľka sledovala predchádzanie trestnej činnosti a „záujem na bezproblémovom vyšetrovaní“. Z príloh ústavnej sťažnosti ústavný súd zistil,

že nesúhlas, aby sťažovateľ telefonoval s uvedenými piatimi kontaktnými osobami (jednou z nich bola aj matka sťažovateľa), bol udelený *an block* a bez uvedenia dôvodu. V napadnutom upovedomení prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry uviedol, že predmetné obmedzenie sledovalo legitímny cieľ, a to účinné a objektívne vyšetrovanie závažnej trestnej činnosti. Vo vzťahu k proporcionalite zásahu sa nesúhlas ani napadnuté upovedomenie nevyjadruje vôbec, generálny prokurátor vo svojom vyjadrení konštatoval, že sťažovateľ bol v telefonickom kontakte obmedzený neprímerane.

13. Z judikatúry ESLP vyplýva, že po zadržaní osoba síce stráca právo na osobnú slobodu, ale naďalej požíva všetky ostatné základné práva a slobody vrátane práva na rešpektovanie rodinného života, takže akékoľvek obmedzenie týchto práv musí byť odôvodnené v každom jednotlivom prípade (pozri rozsudok veľkej komory ESLP Khoroshenko proti Rusku z 30. 6. 2015, č. 41418/04, body 116 – 117).

14. Väzba, rovnako ako akékoľvek iné opatrenie pozbavujúce osobu jej slobody, má za následok prirodzené obmedzenia jej súkromného a rodinného života. Nevyhnutnou súčasťou práva zadržaného na rešpektovanie rodinného života je však to, aby mu orgány umožnili, alebo ak je to potrebné, dokonca pomáhali udržiavať kontakt s blízkou rodinou. Akékoľvek obmedzenie v tomto smere sa musí uplatňovať v súlade so zákonom, musí sledovať jeden alebo viacero legitímnych cieľov uvedených v čl. 8 ods. 2 dohovoru a navyše musí byť nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Pojem nevyhnutnosť na účely čl. 8 znamená, že zásah musí zodpovedať naliehavej sociálnej potrebe, a najmä musí zostať primeraný sledovanému legitímnemu cieľu. Pri posudzovaní, či bol zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“, berie ESLP do úvahy, že zmluvným štátom sa ponecháva priestor na voľnú úvahu, ale zostáva povinnosťou žalovaného štátu preukázať existenciu naliehavej sociálnej potreby, ktorá stojí za zásahom (rozsudok ESLP vo veci Kučera proti Slovenskej republike zo 17. 7. 2007, č. 48666/99, bod 127). Európsky súd pre ľudské práva vo všeobecnosti rešpektuje politickú voľbu zákonodarcu, no len pokiaľ nie je zjavne bez rozumného základu (porovnaj Khoroshenko proti Rusku, bod 120).

15. Bez ohľadu na už uvedené požiadavky na odôvodnenie nevyhnutnosti zásahu v demokratickej spoločnosti podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru vyplývajúce z judikatúry ESLP a na skutočnosť, že v napadnutom upovedomení prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry odôvodnenie v tomto smere absentuje, v prejednávanej veci považoval ústavný súd za podstatné konštatovanie prokurátora úradu špeciálnej prokuratúry o nemožnosti konvalidovať, resp. reparaovať spätne postup vyšetrovateľky, keďže sťažovateľ bol od 7. januára 2021 stíhaný na slobode.

16. Prepustením sťažovateľa na slobodu (7. januára 2021) pred podaním ústavnej sťažnosti (14. mája 2021) došlo zároveň k situácii, že ani rozhodnutie ústavného súdu vo vzťahu k jeho osobnej slobode už nemôže nijako vylepšiť jeho právnu pozíciu. Prepustením sťažovateľa z väzby sa stratila korelácia medzi namietaným porušením označených práv a jeho reálnou právnou situáciou v predmetnom trestnom konaní.

17. V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru (či už nálezy, po prijatí veci na ďalšie konanie, pozri I. ÚS 322/2021, I. ÚS 347/2021, alebo uznesenia o odmietnutí ústavnej sťažnosti, pozri II. ÚS 344/2021, IV. ÚS 560/2020), podľa ktorej v takom prípade považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú, pretože v takej veci eventuálne vyhovie návrhu by nemalo vo vzťahu k namietanému konaniu žiadnu relevanciu. Vzniknutá situácia je v teórii a praxi ústavného súdnictva označovaná výrazom „*mootness*“ (pozri Barron, J., Dienes, C.: *Constitutional*

Law. 4. vyd., St. Paul 1995, s. 83 – 85) alebo ako nedostatok podmienky bezprostredného a trvajúceho zásahu (napr. v praxi Spolkového ústavného súdu SRN „*unmittelbare und gegenwärtige Betroffenheit*“; k tomu napr. K. Schleich: Das Bundesverfassungsgericht. 3. vyd., München 1994, s. 142 – 150), t. j. stav, keď už spor skončil alebo bol vyriešený inak, a so zreteľom na princíp minimalizácie zásahov do právoplatne skončených konaní a hospodárnosť konania už nemá ďalší zmysel v konaní v danej veci pokračovať.

18. Za danej situácie sa námietka porušenia základného práva sťažovateľa na ochranu súkromného a rodinného života posunula do výlučne akademickej roviny a v takýchto prípadoch sa teória i prax ústavných súdov vyhranene prikláňa k odmietnutiu v takejto veci rozhodovať (pozri napr. uznesenie Ústavného súdu Českej republiky z 8. septembra 1999, sp. zn. IV. ÚS 122/99, publikované v Sbírcce nálezů a usnesení Ústavního soudu, zväzok č. 15, uznesenie č. 56, s. 315 a nasl. alebo uznesenie IV. ÚS 227/17 z 31. októbra 2017), pretože tu chýba možnosť bezprostredného a trvajúceho zásahu, ktorý by mohol mať vplyv na pozíciu sťažovateľa. Ak je sťažovateľom namietaný zásah do jeho ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv alebo slobôd, potom musí byť tento zásah výrokom meritórneho rozhodnutia ústavného súdu odstrániteľný, a v danej veci táto podmienka splnená nebola, pretože nevyhovujúci stav, ktorý viedol (bol podnetom) k podaniu ústavnej sťažnosti, už v čase pred jej podaním pominul.

19. S prihliadnutím na všetky dosiaľ uvedené zistenia a z nich vyplývajúce závery ústavný súd konštatuje, že ústavnej sťažnosti sťažovateľa ako celku nemožno vyhovieť.

20. Keďže ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhoviel, bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa obsiahnutými v sťažnostnom petite.

21. Napriek skutočnosti, že v obdobnej veci (neumožnenie komunikácie počas kolúznej väzby) iného odporcu ústavný súd nálezom vyslovil okrem iného aj porušenie práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru (pozri III. ÚS 456/2021), je potrebné pripomenúť, že ústavný súd v citovanom konaní posudzoval namietané porušenie práva podľa dohovoru Najvyšším súdom Slovenskej republiky výlučne v spojitosti s konštatovaným porušením čl. 47 Charty základných práv Európskej únie a priamym účinkom smernice 2013/48, ktorých porušenie však sťažovateľ v prejednávanej veci nenamietal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 8. júla 2022

Miloš Maďar
predseda senátu